

.....

Τον Ιούλιο του 1948 (περίοδος εμφυλίου πολέμου) στρατεύθηκα. Ήταν μόλις είχα μετατεθεί απ' τη Σάμο στη Μυτιλήνη. Η ηλικιακή σειρά μου παρουσιάστηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης. Εκτός όλων των άλλων συστρατευθέντων, ήμασταν και καμιά τριανταριά μυτιληνιοί, λίγο ως πολύ γνωστοί. Τα βράδια, στο στρατόπεδο, μαζευόμασταν σε μια γωνιά όλοι παρέα και τραγουδούσαμε, παίζαμε κιθάρες, μαντολίνα, φυσαρμόνικες, - ό, τι είχε ο καθένας μαζί του- απαγγέλλαμε ποιήματα, και διασκεδάσαμε την πλήξη μας και τη μοναξιά μας. Ολόγυρα μας μαζεύονταν πλήθος άγνωστοι συνάδελφοι από άλλες περιφέρειες και μας άκουγαν, σπάζοντας κι αυτοί έτσι τη συναισθηματική τους μόνωση.

Ένα τέτοιο βράδυ έριξα στους άλλους δικούς μας την ιδέα να δώσουμε μια παράσταση στο στρατόπεδο για όλο το εκεί στρατεύμα. Συμφώνησαν όλοι. Αποφασίστηκε να βγω εγώ στην αναφορά και να ζητήσω τη σχετική άδεια απ' το λοχαγό μας. Αυτός φαίνεται φοβήθηκε ν' αναλάβει την ευθύνη. Με παρέπεμψε στον Διοικητή του στρατοπέδου. Βγήκα στην αναφορά του υψηλότερου κλιμακίου. Ο Διοικητής με κοίταξε αυστηρά από πάνω ως κάτω, και μου είπε :

«Ακούω που τραγουδάτε τα βράδια. Καλοί είστε, και εγκρίνω. Αλλά η παράσταση που λες θα δοθεί με επίσημο τρόπο. Θα καλέσω όλες τις αρχές της πόλης, και κόσμο απ' την κοινωνία της. Αλίμονό σου αν αποτύχετε. Έχεις από τώρα κι εσύ, κι όλοι της παρέας σου φυλακή από 20 μέρες αυστηρά. Εντάξει ;»

Είχα τρομοκρατηθεί. Σκέφτηκα να τα παρατήσω. Αλλά ήμουν πολύ νέος για να τα βάλω κάτω έτσι, με το πρώτο. Παρόλο ότι έτρεμα απ' το φόβο μου, απάντησα :

«Εντάξει...»

Ετοιμαστήκαμε επί 10 μέρες, με ολόήμερες πρόβες, μετά τις στρατιωτικές ασκήσεις. Δε θυμάμαι πώς συναρμολόγησα αυτήν την παράσταση. Θυμάμαι όμως ότι ο Διοικητής μας μετά το τέλος της, πήρε συγχαρητήρια απ' τις αρχές, κι εμείς όλοι πήραμε από μια 4ήμερη άδεια να γυρίσουμε την Κρήτη, να επισκεφθούμε την Κνωσό, και να χαρούμε και όποια άλλα αξιοθέατα του μεγάλου νησιού θέλαμε..

Το Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο του 1948 μας πήγαν στη Σχολή Εφένδρων στη Σύρο. Έχοντας τον αέρα της επιτυχίας στο Ηράκλειο, οργάνωσα και εκεί μια παρόμοια παράσταση με τους συμπατριώτες μου, στο μεγάλο και ωραίο θέατρο της πόλης «Απόλλων» –τύπου Σκάλας του Μιλάνο. Παρουσιάστηκα αποφασιστικά στον Διοικητή της Σχολής, Καρδαρά ονόματι, έναν βλοσυρό συνταγματάρχη με άγριο πρόσωπο, και του έθεσα το θέμα. Με κοίταξε από πάνω ως κάτω κι αυτός, και μου είπε τα ίδια, όπως και ο άλλος του Ηρακλείου.

«20 μέρες αυστηρά αν αποτύχετε.»

Και δεν αποτύχαμε. Βγήκα στη σκηνή. Και απέδωσα επιθεωρησιακά νούμερα, ενώ διηύθυνα και την καλή εκτέλεση και των υπολοίπων μουσικών ή σκηνικών κομματιών απ' τους φίλους και συμπατριώτες μου. Και εδώ μας δόθηκε άδεια λίγων ημερών, σαν επιβράβευση της επιτυχίας μας.

Στις αρχές του 1949 τέλειωσε η εκπαίδευσή μας στη Σύρο, και στάλθηκα στη Σχολή όλμων, στη Χαλκίδα. Εδώ έμεινα περίπου δυο μήνες, για εκπαίδευση. Γνώρισα αρκετές κοπέλες. Μια απ' αυτές ήταν πολύ όμορφη. Συνδεθήκαμε –αλλά ο δεσμός ήταν από εκείνους που και οι δυο ερωτευμένοι ξέρουν καλά ότι είναι εφήμεροι. Έφυγα απ' τη Χαλκίδα και στάλθηκα στο μέτωπο του εμφυλίου πολέμου. Εκεί έλαβα ένα γράμμα της που ζητούσε να δώσουμε υπόσχεση γάμου. Της απάντησα εξηγώντας της ότι ένας γάμος δεν είναι τόσο απλό πράγμα. Χρειαζόταν πολλή μελέτη και σκέψη. Αντί για απάντηση στο θέμα που έθετα, πήρα ένα γράμμα που μου έλεγε ότι το κορίτσι είχε πρόβλημα με την καρδιά της, κι έφευγε για το Λονδίνο, να επισκεφθεί διάσημο γιατρό, που θα καθόριζε την τύχη της και τη ζωή της. Σφίχτηκε η ψυχή μου. Η πάθησή της ήταν βαριά. Δεν ξαναεπικοινωνήσαμε. Αλλά απ' αυτή την ιστορία έγραψα το μυθιστόρημά μου «**Ζωή**», που αργότερα τιμήθηκε με το βραβείο Ουράνη της Ομάδας των Δώδεκα. (Λεπτομερέστερα γι' αυτό το βιβλίο μου, σε επόμενα κεφάλαια) Όταν παντρευτήκαμε με τη Μυρσίνη κι ύστερα, και βρεθήκαμε με μετάθεση στην Αθήνα (1961), δηλαδή ύστερα από 12 χρόνια, θέλησα να ξαναπάω στη Χαλκίδα και να αναζητήσω την άρρωστη κοπέλα. Είχα πει την ιστορία στη γυναίκα μου, και πήγαμε μαζί στην πρωτεύουσα της Εύβοιας. Εκεί έμαθα ότι το κορίτσι με το πρόβλημα της καρδιάς δεν υπήρχε πια. Είχε πεθάνει η ηρωίδα του πρώτου μου μυθιστορήματος, και τίποτα δεν μπορούσε να με παρηγορήσει. Έκλαψα πικρά.

Μετά τη Χαλκίδα, στάλθηκα στο μέτωπο του εμφυλίου πολέμου, σαν ανθυπολοχαγός όλμων, στην 8^η Μεραρχία, που είχε την έδρα της στην Κόνιτσα, ενώ το τάγμα μου φύλαγε το Μπουραζάνι, τη γέφυρα του Αώου ποταμού.

Τα όσα έζησα σ' αυτήν την περιοχή, εκείνη την περίοδο, δε θέλω να τα καταγράψω. Αρνούμαι ακόμα και να τα ανακαλώ στη μνήμη μου. Σημειώνω μόνο ότι η φρίκη, η απόγνωση, ο θάνατος, κι ο εξευτελισμός του ατόμου ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά της καθημερινότητάς μας πάνω στα άξενα ηπειρωτικά βουνά. Μάτωνε η ψυχή μου και σπάραζε η καρδιά μου απ' όσα έβλεπα κι όσα ζούσα. Πολλές φορές τα βράδια, καθώς περιπλανιόμουν στο χαράκωμα, ανάμεσα στις σκοπιές, ιδίως σ' εκείνον το λόφο κοντά στο Μπουραζάνι, μπαράντιζα σε μια γωνιά κι έκλαιγα μαύρο δάκρυ για την κατάντια του ανθρώπου. Δε θέλω να τα θυμάμαι. Σημειώνω ότι απ' τις φρικτές προσωπικές μου εμπειρίες εκείνης της εποχής βγήκε το διήγημά μου «Φυγή», για την τύχη του οποίου θα μιλήσω πιο κάτω.

.....